

Письменництво не професія, а покликання

Департамент культури і туризму Полтавської
обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва
імені Олеся Гончара

Серія «Сучасні українські письменники»

Письменництво не професія, а покликання

*Інтелект-реліз
Випуск 30*

Полтава – 2020

УДК 821.161.2'06.09Куява
П 35

Укладач: Наталія Іванівна Фенько

Письменництво не професія, а покликання : інтелект-реліз / уклад. Н. І. Фенько ; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесь Гончара. – Полтава, 2020. – 16 с. – (Сучасні українські письменники)

Видання із серії «Сучасні українські письменники», присвячене творчості української письменниці, журналістки, літературного критика Жанни Куяви (1980).

Для фахівців, що працюють з молоддю та шанувальників актуальної української літератури.

Є життя, а є відчуття життя. Жити можна по-одному, а відчувати життя геть по-іншому. Я ж намагаюся прожити життя так, як і відчуваю його. І писати про це.

Жанна Куява

Мабуть, немає у літературному середовищі людини, яка б не чула про Жанну Куяву – молоду київську журналістку, що є завсідницею чи не всіх культурно-мистецьких заходів столиці, а також авторкою щирих, справжніх, емоційно заряджених рецензій на книжки. Тож було б дивно, якби сама Жанна не прийшла зрештою до того, аби писати романи.

Жанна Володимирівна Куява – письменниця, літературний критик, екс-керівник кореспондентського пункту газети «Сім'я і дім» у Києві. Володарка спеціальних відзнак літературного конкурсу «Коронація слова–2012», «Коронація слова–2014», дипломант «Коронації слова–2013». Лауреатка Всеукраїнського літературного конкурсу малої прози імені Івана Чендея (2019). З березня 2015 року є членом Національної спілки журналістів України та Національної спілки письменників України.

Народилася 25 січня 1980 року в селі Датинь Ратнівського району Волинської області. Через п'ять років з родиною переїхала до села Смолярі, що на Старовижівщині. Там закінчила дев'ятирічну школу, відтак – десятий клас Датинської ЗОШ I-III ступенів Ратнівського району.

1995-1999 рр. навчалася у Володимир-Волинському педагогічному училищі (нині – коледж) імені А. Ю. Кримського.

Чотири роки, з 1999 по 2003-й, працювала вчителем Любохинівської ЗОШ I-III ступенів Старовижівського району. За цей час здобула вищу освіту на педагогічному факультеті Волинського національного університету імені Лесі Українки. З вересня 2003 року близько двох років – кореспондент, згодом завідувачка відділу Старовижівської районної газети «Сільські новини», з 2005 р. – журналіст, а з 2007 р. – керівник кореспондентського пункту газети «Сім'я і дім» у Києві.

Захоплюється сучасною літературою, обожає читати й писати про книжки, проводити інтерв'ю з письменниками.

Сама Жанна розповідає, що про письменництво в дитинстві не мріяла, бо це було на тоді щось із позахмарного життя, якого не знала і не уявляла. У її дитинстві було найголовніше – велика дружна родина і щасливі літні канікули. Двадцять п'яте травня, коли закінчувався навчальний рік, був найщасливішим днем, бо знала, що завтра мама повезе їх із братом Романом у село Датинь до бабусі Дусі на цілих три місяці. Туди з'їжджалося багато двоюрідних братів і сестер (усього в бабусі було двадцятьоро внуків!), спали по трьох на ліжках або й по шістьох на підлозі, снідали смачнучими лінивцями з печі в прикуску з кислим молоком і мчали на цілий день до річки купатися... Швидко голодніли, діставали «тормозок» із вареним салом та малосольними огірками, од пуза наїдалися й

знову плигали в річку Турію... З великою любов'ю і теплом згадує кожне проведене в Датині літо.

Дорослість багато чого змінила – сонячність побілішала, кольоровість потьмяніла... Надто іншим здається життя після смерті баби Дусі... Але в письменниці, як вона говорить в інтерв'ю, є – писання, де вона може все воскрешати й знову повертати жити бодай на папері.

Важливими людьми свого дитинства вважає вчителів, бо ними були її батьки, та школярі, з якими бачилася щодня. Тому часто гралася «в школу». Для цього за будь-якої пори року вдягала на голову мамину зимову шапку з фретки (чомусь саме ця хутряна шапка, а не з лисиці, ондатри чи кроля, які теж носили, була в фаворі чи то пак «у почоті»). Фреткові шапки й золоті передні зуби – це була мода номер один на початку 90-х. Тож в шапці, «поважна й розумашна», викликала до дошки учнів і ставила їм оцінки в журнал. Адже завжди вважала, що від учителя залежить так багато! Він міг викликати відмінника й спіймати на невивченому уроці, міг і не викликати, а «відігратися» на «хорошистові», як називали тих, хто вчився на четвірки. Була впевнена, що вчитель бачить і знає все, тож під час уроків вершить учнівські долі, як наймогутніший володар світу. Зростала дитиною, якій одержати трійку, не кажучи вже про двійку, було найстрашнішим жахом у світі. Тому мріяла, що коли виросте, стане улюбленою вчителькою насамперед для двієчників. І щось із того, до речі, справдилося. Коли була вожатою дитячого табору на Свіязі та вчителювала у Любохинах Старовижівського району, неабияк уболівала саме за «порушників правил поведінки».

Навчалась на вчительку початкових класів, причому віддала здобуттю освіти не мало не багато – майже сім років. Чотири роки – навчання в педучилищі (нині коледж), два з половиною – заочне відділення університету. Чи обирала фах самостійно? Навряд, адже мала тільки п'ятнадцять років. Вчителями були її батьки, то це, й визначило наперед, куди вступатиме. Принаймні хто такі вчителі, що роблять і як живуть, знала й бачила щодня.

У Володимирі-Волинському, де навчалася стаціонарно, отримала дуже добрі освіти й знання щодо фаху. Тому одразу після навчання пішла в сільську школу працювати вчителькою музики. Роботу свою любила, як і школярів. Крім уроків, проводила багато позакласних заходів: виховних годин, концертів, конкурсів тощо. А ще – писала вірші й пісні, які учні й виконували на свята.

Цей період називає важливим, бо він подарував знайомство з чудовими й незабутніми людьми, як-от баба Груня, в якої пощастило жити на квартирі. На знак вдячності їй навіть ввела дечим подібну до неї героїню в свій роман «Нічниця».

Водночас розуміла, що назавжди лишатися в цій школі не зможе. Професійне, особистісне зростання, саморозвиток і самоосвіта – мотиватори цілого її життя. Так і прийшла в журналістику, літературну критику і, зрештою, в літературу. Тож, коли одного дня запропонували директорство в сільській школі та посаду кореспондента в районній газеті, обрала друге. Хоча, журналістика не прийшла в її життя легко й просто. За рік до того, як Жанну взяли на роботу, головний

редактор районної газети при зустрічі дав завдання писати не шкільні твори «на тему», а справжні журналістські матеріали. Тож цілий рік мусила доводити і йому, і собі, що заслуговує на роботу в газеті.

Шлях до прози розпочався задовго до журналістики, про письменство і мріяти боялася, але писала завжди. Спершу то були «непогані», зі слів учителів, шкільні твори, згодом вірші, які публікували в районній газеті... Завжди мала при собі ручку і при першій же нагоді записувала у щоденник якісь свої відчуття. Навкілля завжди сприймала на емоційному рівні, до всього дослухалася серцем. Ті перші записи були примітивними, але сам процес творення власних словоплетень приносив величезне задоволення.

Коли в життя Жанни остаточно увійшла журналістика, вже після перших статей зрозуміла, що ступає саме на той шлях, про який кажуть «мій шлях». А коли ти знаходиш свою справу чи бодай ідеш до неї, то зорі усіляко тобі в цьому допомагають. Головне, що сталося на цьому шляху, – переїзд до Києва, де змогла зануритися в сучасну літературу, бачитися з письменниками, слухати їх, надихатися і пізнавати себе. Саме зустрічі з літераторами та небайдуже читання їхніх книжок, допомогло зазирнути в себе й витягти на поверхню приспані на тоді задатки. Попервах не знала цього, але автори, чиї книжки читала й про які не боялася писати відгуки, відкрили її для себе самої, відчула, що вдається читати «між рядків», що відчуває задум, глибину і навіть душу того чи іншого автора. Авторка гадає, що це відчуття й породило бажання спробувати створити щось своє. Спершу потенціал помітили інші люди, а вже потім у себе повірила й сама.

Письменниця пригадує, як в оті найперші київські часи, у фойє театру імені Івана Франка побачила подружжя Брюховецьких. Зробити інтерв'ю з почесним президентом Києво-Могилянської академії було чимось надзвичайним. Тоді зрозуміла: або підійде до нього зараз, або такої нагоди більше не випаде. Все ж, наважилася, підійшла, попросила про зустріч, на що пан В'ячеслав люб'язно погодився, і в один із ранків провела одне з найважливіших ексклюзивних інтерв'ю – із В'ячеславом Брюховецьким.

Потім були незабутні розмови з онуком Івана Франка Роландом, художником Іваном Марчуком, народними артистками Ніною Матвієнко і Наталією Сумською, телеведучими Юрієм Макаровим, Андрієм Куликовим, Миколою Вереснем, письменниками Юрієм Андруховичем, Лесем Подерв'янським, Борисом Гуменюком, Марією Матіос та багатьма іншими тепер уже колегами по цеху.

У Києві завжди з усіма спілкується українською. Причому майже завжди, коли співрозмовник російськомовний, він переходить на українську, а не навпаки. Часто чула від киян прохання: «Говоріть, говоріть, вас так приємно слухати!». А на останній офісній роботі, колеги навіть просили повторити сказані слова, такі як, наприклад, «чепуритися», «коккетувати», «гоготати», «чубитися», «шанувальник» та інші. Там вона теж чула багато компліментів щодо мови й колеги теж старалися говорити подібною українською.

Авторка вважає, що коли мова звучить, коли вона не схожа на волоцюгу-п'яничку або гопника, що вискочив з-за пивної забігайлівки й белькоче щось

малозрозуміле й неприємне, себто коли мова цікава, не засмічена, а приємна на слух, ще й «присмачена» цікавим, колоритним слівцем, тоді її хочеться й слухати, й навчитись говорити так само. Закликає говорити гарною українською, вважає, що тоді її стане більше.

Жанна двічі надсилала рукописи на літературний конкурс «Коронація слова» і щоразу її робота була відзначена. Свого часу, коли надумала лишень спробувати створити щось більше за журналістський матеріал, чомусь саме «Коронації» довірила свою «літературну» долю. Вирішила: якщо написане помітять і оцінять, то працюватиме в цьому напрямку. Щиро, всім серцем довірилася людям, у чиїх руках був найперший роман (адже саме «Із медом полин», а не «Нічниця» – перша велика робота, над якою довго працювала), але вердикту довелося трохи почекати, призапасившись при цьому ще й Вірою в Долю.

2012 – за роман «Нічниця» отримала спеціальну відзнаку «За ексклюзивний жіночий твір» у літературному конкурсі «Коронація слова–2012»;

2013 – стала лауреатом XIV книжкової виставки-форуму «Українська книга на Одещині — 2013» за роман «Нічниця» у номінації «Сучасне літературно-художнє видання»;

2013 – дипломант у номінації Романи Міжнародного конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс та пісенної лірики «Коронація слова» за роман «Із медом полин».

2014 – отримала спеціальну відзнаку за психологічну глибину та розкриття міжособистісних стосунків у Міжнародному конкурсі романів, кіносценаріїв, п'єс та пісенної лірики «Коронація слова» за твір «Дерево, що росте в мені»;

2014 – переможець конкурсу «Світ волинської книги» у номінації «Літературний дебют» за роман «Нічниця»;

2019 – лауреат II премії Всеукраїнського літературного конкурсу малої прози імені Івана Чендея за оповідання «Перед Великоднем».

Варто окремо зупинитися на тематиці творів Жанни Куяви. Книжки, звісно, оповідають різні історії, однак поєднує їх спільне місце дії – українське село. Так, як Жанна, про сучасне село ще ніхто не писав. Звідки ж у вишуканої столичної панночки настільки глибоке знання й розуміння сільських реалій? Це йде з підсвідомості чи вона сумлінно збирає типажі й історії для своїх книжок?

Авторка багато літ жила у сільській місцевості на рідній Волині, яку безмежно любить, але тим часом багато років поспіль дуже хотіла вибратися з села, жити в місті. Доля здійснила це бажання, навіть подарувала переїзд до столиці, яка не тільки люб'язно прийняла в свої метушливі й водночас такі прекрасні багатонадійні обійми, а й допомогла відшукати себе, зрозуміти надважливе, ще й ошасливила зустріччю з Письменством.

Спершу вдавалася до творчості, коли сумувала за рідною домівкою. Вечорами, згадуючи неповторне поліське небо, сідала за комп'ютер і... поверталася додому. Бодай у словах, на папері... Нині розуміє, що пише про село на знак удячності за його велику любов до неї. Бо це той край, який навчив головному – Справжності у всьому. Тому в своїх книжках описує справжніх людей, реальне життя.

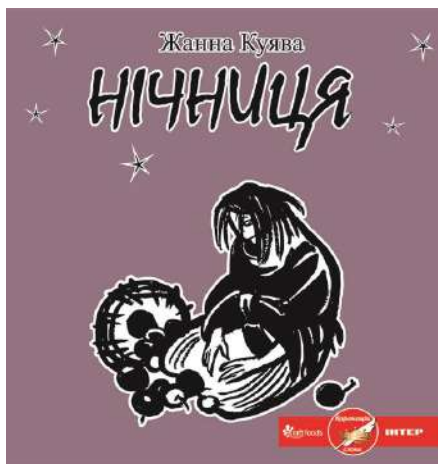
Колись один хлопець після тривалого знайомства сказав Жанні: «Таке враження, що ти завжди весела, життєрадісна, запекла оптимістка, а плакати й не вмієш...». А вона подумала тоді: «Ох, зазирнув би ти у мою середину...». Бо насправді – надзвичайно чутлива, все бере близько до серця, її легко розчулити й ранили. Але так само нескладно підбадьорити й надихнути...

Має активні робочі дні, тож вихідні у тиші й спокої – найкращий відпочинок. Любить усамітнення, іноді навіть називає себе куркою, бо дуже домашня, а часом вовчицею, бо й сама може «вкусити» найрідніших гострим словом. Але при цьому не перестає любити. Ні людей, ні життя, ні країни, в якій живе, ні мови, якою говорить. «Уміння віддано любити – моя найбільша від Бога нагорода і водночас найдошкульніша прикрість. Адже, як казала героїня мого роману «Нічниця» баба Ріпа, «не кожен і витримає таку любов», – говорить Жанна Куява.

Дуже любить «вкриватися з головою» беззвучністю і безголоссям, надто вранці, коли день тільки народжується. Завжди переконувала себе, що є совою, бо зазвичай пізно лягає й неохоче прокидається. А коли пересвідчилася, що саме вранці розум найясніший, бо думається й пишеться цієї пори найліпше, то залюбилася в ранки і з чудовим настроєм вітає кожен новий день. Найкомфортніше їй пишеться тоді, коли немає метушливості, коли тихо зовні й спокійно всередині. І якщо остаточно сформульована ідея твору, то вже натхненників не потребує. Тоді вже надихає сам процес письма і світ, у якому оселяється письменниця разом зі своїми героями... А пишучи роман, почувається надзвичайно щасливою.

У творчості головним критиком вважає себе. Але думки інших важать і значать для неї теж дуже багато. Уважна до всіх читацьких відгуків, до всіх критичних зауважень та рекомендацій, бо хоче вправлятися у письмі та створювати по-справжньому добрі тексти. Один із недавніх відгуків її щиро заскочив: жінка, прочитавши роман «Дерево, що росте в мені», зважилася змінити місто проживання, переїхала до Києва. А після прочитання роману «Гордієві жінки», збагнула, який чоловік їй потрібен і зустріла його в тому-таки Києві. Такі історії, звісно, надихають письменницю. А ще засвідчують, що пише не дарма. Перші її читачі – дві подруги-письменниці й сестра, вони багато читають і можуть дати чимало добрих порад та вартісних зауважень.

На запитання журналістів, чи змінила би вона щось у своєму житті, якби мала таку можливість, відповідає, що не змінювала б нічого. Бо якби воно було інакшим, не було би її теперішньої і не було б книжок, кожна з яких базується передусім на власних переживаннях і досвіді. Єдине, чого дуже хотіла б, – це щоб по-справжньому щасливо пожили її батьки. Бо їхнє вчительське молоде сільське життя припало на вельми складний час, коли по півроку не одержували зарплат, коли мама змушена була відпустки проводити не на курортах, а на сезонних роботах, заробляти зерно, возити його з батьком до млина, щоб сім'я мала хліб на столі, бо купити не було за що... Дуже хотілося б іншої молодості для матері та іншого вчительського досвіду для батька з львівською університетською освітою.

Головною ознакою дебютного роману Жанни Куяви «Нічниця» є інтрига, що витримана до самого фіналу. Це любовна кримінальна історія, за словами самої авторки. Вона про першу, дуже сильну дівочу закоханість. Це роман-засторога для молодих, як не треба любити.

А композиційно – це якісний, живий, із дбайливо виписаним тлом та невимушеною гнітючою атмосферою сучасного українського села сюжет. Це історія запопадливої пристрасті, маніакальної закоханості, з цілком логічним фіналом «словом, усі померли» – залишає неоране поле для переживань,

роздумів та висновків. Як і належить добрій книжці.

«Жанна Куява зробила страшну річ. Вона написала роман. І якщо не зважати на фабулу і жанр, то жахливість її вчинку полягає саме у базовій установці її тексту – Куява здала все (!), майже все, жіноцтво з потрухами. Вона витягла брудну білизну жіночої душі, вона відстежила нібито осяйну у віках силу великого жіночого кохання. Вона просто сказала правду про ці суперечливі й оспівані поетами речі. Справжнє кохання жінки – це не любов, принаймні не цим терміном оте почуття потрібно називати. Справжнє кохання жінки – це вбивча, руйнівна сила, яка розчавлює все. Деструкція у хімічно чистому вигляді. Хіба знайдеться хоч одна жінка, що у пориві закоханості не ридала б над сплячим (чи просто відсутнім у даний момент) коханим, уявляючи його каліцтво, чи навіть його смерть, і як це позамежово боляче, і як вона страждатиме, і як вона покладе на цей олтар всю себе... Кохання жінки – це егоїзм у абсолюті. Бажання заволодіти бажаним об'єктом назавжди будь-якою ціною. І моральний закон у цій метафізичній площині не працює. Він йде нафіг. Та й зоряне небо, якщо чесно, затьмарене. Ось такий роман... Про справжню жінку з її справжнім коханням. Від якого стає лячно й моторошно. Бо цей роман про всіх жінок. А чоловіки... Ну нехай прочитають, напевне, не повірять, аж поки не прийде час...». Так про роман «Нічниця» пише журналістка, талановита та експресивна художниця та мандрівниця Світлана Фесенко (псевдонім Іда Ворс), яка виконала й ілюстрації до цього роману.

За параметрами «жіночого роману», «сільського трилера» та «любовної драми» цей текст здатен потіснити не одного літературного аксакала.

Авторка зізнається, що щиро сподівалася, що «Нічницю» читатимуть і жінки різного віку, і чоловіки. Ця історія – про надсильне кохання, яке призводить не до втрати розуму, а до втрати душі. Це непроста історія. Але вона – відверта. А відвертість, спроможна проїняти й розчулити навіть найсерйозніші серця. Текст лишає сильне враження, а на його створення надихнула «Солодка Даруся» Марії Матіос.

Про роман «Із медом полин» письменниця говорить так: – «Із медом полин» – це твір, який, на мою думку, геть інакший, як «Нічниця». Єдине, що поєднує обидві книжки, – це тема села, моя велика любов до цієї місцевості та ... до старості. ... змалку найбільше любила слухати гутірку літніх людей... більше, ніж знали і вміли ці наші мудрі й талановиті жіночки, не знатиме й не вмітиме вже ніхто і ніколи у світі. ... доля сільської жінки, чи то молодої, чи в літах, часто має присмак гіркої полину. Однак кожна має щось, що солодить те її життя, наче мед. Про це мені й хотілося повідати».

У своєму романі Жанна Куява намалювала весь світ з моделі маленького села, як воно і є насправді. Кожна людина, кожна родина, маленька чи велика вулиця – це мікромодель макрокосмосу, маленька клітина великого організму. І людина – вінець творіння всесвіту – насправді сама себе ліпить, сама себе виправдовує і звинувачує, бо має розум і має перед собою, якщо говорити дещо спрощено, – історію свого ж власного життя на прикладі своїх попередників. Такі банальні думки, які виникають при прочитанні роману письменниці «Із медом полин», насправді для людини – ключові й такі, що стимулюють до величезної роботи над собою. Прочитавши роман ви пересвідчитесь, що він – неначе художній посібник, підручник з моделювання себе, причому вправи в ньому – легкі, але дуже повчальні й корисні. Напевне, дається взнаки педагогічний досвід письменниці. Хоча вона ввійшла в сучасну літературу дуже яскраво: і «Нічницю», і «Із медом полин» написала серцем, дуже щиро, настільки відверто, ще деякі місця романів неначе хочеться прикрити руками, бо вони – точно ж про тебе і дуже інтимні, а вже як захоплять – не відпускають: складається реальне враження, що читаєш про себе...

А читати й ідентифікувати себе в романі є з ким: чотири подруги-однокурсниці: Валентина, Марійка, Маргарита і Тетяна, їхні батьки, бабусі-дідуся, родичі – настільки багатообразні, об'ємні, характерні, що лиш встигай здогадуватися: а що там буде на наступній сторінці...

Звичайно, всім подобаються такі люди, як Валька: красиві зовнішньо і внутрішньо, освічені, мудрі, доброзичливі і забезпечені. Героїня в усьому досконала – у навчанні, роботі, родині, для кожного знаходить слова підтримки, поради, подаруночок від душі. Уявіть, скільки заздрощів, недоброзичливих поглядів і колючих слів вона чує і відчуває. Але, напевне, людина народжується з певним набором якостей, які незмінні, які формують натуру, саме натуру, а не характер, тому вона попри все залишилася такою ж світлою і гарною. Хоча насправді не так уже й добре складалося її благополуччя на людський погляд життя. І невдале кохання, і невчасна вагітність, і не зовсім бажаний шлюб – це лиш для когось такі речі видаються неважливими, для самої ж героїні – це прихований біль. Зате як красиво і мужньо, можна сказати, вона живе! Сила – ось

що має бути в людині, сила серця, сила духу, – неначе наголошує письменниця. І ви віднайдете в собі значно більше гарного, позитивного, бо в серці кожної людини є багато хорошого, просто не кожен уміє чи хоче його там віднаходити і витягувати на світ...

Її бабуся Дарина – ще один образ-узагальнення української жінки, образ, що притягує, примагнічує, ставить сотні запитань і дає стільки ж відповідей. Закохана в життя, квіти і загалом красу, працюючи не покладаючи рук, власноруч її створюючи, вона не підкорюється обставинам чи стереотипам. Її настільна книга – Біблія, її життєве кредо – добро, хоч і вона бачила на своєму віку всього і все пережила. І це знову-таки – не художній вимисел письменниці: кожен з нас точно знає таку жінку – свою маму, бабусю, тітку, сусідку чи просто знайому, яка видається йому мало не піднебесною людиною...

До піднебесся прагне і подруга Вальки Марійка. Закохавшись з першого погляду в хлопця, чекаючи на нього без будь-яких обіцянок з його боку і дочекавшись уже в труні, вона все одно вважає його своїм судженням, присвячує йому все життя. Зібравшись служити Богу в його обителі, вона сподівається там бути ближчою до свого коханого. Але, маючи добре серце і будучи покірною, послухалася матері і вийшла заміж за Василя – також людину з непростю долею. Про якого – ціла окрема історія...

Роман складається з багатьох маленьких історій, багато з яких – нестерпно болючі. Приміром, історія про двох Марійчиних маленьких племінників, які, граючись та шукаючи собі для розваги книжечок, задушилися у скрині, не зумівши підняти важке віко, яке зачинило їх навічно. Можна було би запитати письменницю про доцільність багатьох трагічних ліній у канві роману, але заголовок книжки нам задекларував її зміст. До того ж, хто знає життя, той знає, наскільки все в ньому хитко і непередбачувано: навіть найсолодші медові миті мають присмак гіркоти... Оксиморони в письменниці – також на почесному місці, вони як чипи, вжиті мало не в кожному героєві чи події роману.

Маргаритка – третя подруга з когорти четвірки сільських подружок – суцільний герой-оксиморон. З доброю та щирою душею, світла і привітна, вона зажила слави місцевої шльондри і пияки – тобто поєднала в собі мало поєднувані риси і якості. Таке різке протиставлення звичок, думок і діянь в одній особі, гадаю, також не випадкове: загострюючи цим самим увагу читача, викликаючи багато емоцій аж до злості, вона неначе закликає: життя має безліч альтернатив, немає безвихідних варіантів. Ніщо не виправдовує ні пиятика, ні розбещений спосіб життя. Бо жінка, яка через цей же свій спосіб життя не могла народити дитину від багатьох чоловіків, яка мала безліч недоліків і вад, усе-таки могла (та чи хотіла?) зустріти своє справжнє – і життя, і кохання, яке, як це в основному буває, – було біля неї поряд. Так і не зрозумівши коду свого послання або просто не захотівши замислитися і роздивитися поруч, вона котилася до дна з пляшкою горілки...

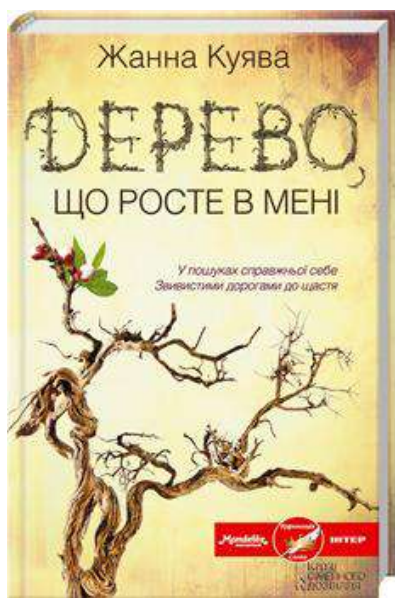
Так само не схожа на своїх подруг Тетяна: спокійна, працьовита, в усьому рівняється на людей: щоб було так, як у всіх або й краще... І свій хрест вона також несе мужньо: відмучившись через безпліддя, вона все-таки народжує

дитинку. Здавалося – можна нарешті жити і радіти. Але не забувайте про ложку дьогтю...

Символічно, що всі подруги неначе переосмислюють своє життя, роблять собі ревізію саме на Великдень, зібравшись знову в рідному селі. І саме дорога до сільського храму в цей Великий День збирає їх разом: таких різних і таких рідних. Обрамленням-синекдохою – дорогою до храму – письменниця наголошує: дорога у всіх одна, і вона веде до Великодня. Чи підеш ти цієї дорогою, чи завернеш обабіч, чи стомишся і зневіришся на півдорозі – залежить від тебе. А ще: нікому не буває легко на цій дорозі.

Відповідь на запитання про те, чи спокутують діти гріхи батьків – це одне з ключових питань, які неначе надскладну задачу з багатьма невідомими вирішує письменниця. Вона ж пропонує несподівану кінцівку роману: кожному герою пророчить його подальшу долю. Письменниця буквально останніми словами книжки розв'язує інтригу.

Героїв у романі є ще дуже багато. Всі вони – символічні і знакові. Хочеться ще наголосити на символізмі у художньому методі Жанни Куяви. Кожна розповідь і весь сюжет твору – наскрізь символічні, над ними потрібно думати, розшифровувати, словом працювати. І тоді перед вами відкриється дуже багато відповідей на давно поставлені запитання, бо письменниця написала книжку з народу, можна навіть сказати – з народом: з його звичаями, мовою, говірками і діалектами, прислів'ями і приказками, віками викристалізованою народною мудрістю. А народ, як відомо, свою мудрість зашифровував у ці ж приказки-прислів'я-легенди-перекази, складав до ладу так, щоб було зрозуміло нащадкам. Жанна Куява знайшла ключі до цієї народної мудрості.

Майже детективно розпочинається роман Жанни Куяви «Дерево, що росте в мені». Пацієнт алергологічного відділення обласної лікарні Сава Нагорний знаходить прощальну записку дівчини, котра явно має намір здійснити те, що тепер називають іноземним (і навіть модним) словом суїцид. Добрий і співчутливий до чужої біди Сава негайно розпочинає пошук авторки листа-волення, волення про порятунок. Бо ті, хто всерйоз вирішив звести рахунок із життям, роблять це, як правило, тихо й несподівано і не гублять передсмертних листів-записок. Сава хутко знаходить авторку серед колег-алергіків. І цим на корені вбиває детективну інтригу. Зате дає поштовх до історії кохання. А відтак розпочинається розповідь про жіночу долю, точніше дві долі — Чеслави і її матері. «Така звичайна, така поширена, але така печальна історія», – пише в записці, в якій

вихлюпує свій розпач, Чеслава. І запитує – себе? Матір? Людей? Світ? — «Бо хіба не мають ті нещастя скінчитися?!» Сава почує те волення. Але на зміну одним нещастям прийдуть інші, бо, як то заведено в жінок, вибирає не розум, а серце. А воно не вміє аналізувати й безпомилково відчувати, де добро, а де зло, де

справжнє почуття, а де гра. Золотоволоска Чеслава ступить до другого кола душевно-почуттєвих пошуків. Але кого вона, власне, шукає чи від кого втікає? Від свого минулого чи минулого матері, негараздів душі чи чогось більшого, яке поки що не здатна зрозуміти? Їй хочеться співчувати, такій чулій і нерозбірливій водночас. Та вона така, як є. І мама Ярина, насмішкувато названа односельцями Королівською, дає урок не вишивання, а того, чого прагне сама: «Плоди на «дереві життя» символізують людські діяння». Наступний абзац стає символом подальшого зображеного і прихованого в романі: «Чеся, беручись до вишивки, найперше творила безперервний візерунок, що накочувався хвилиною в нижній частині полотна. Видавалося, ніби та стяжка мала продовження і поза межами простирадла, бо тягнулася до самісінького краю... Завдяки суцільному орнаменту стяжку називали безконечником. Він точився з кінця в кінець, аби не переривалася життєва дорога того, кому ця вишивка призначалася. Дізналася дівчина й про те, що у чічках, листочках і бруньках теж чаїлася ціла філософія триєдності: народження життя, уособлене в пуп'янках, розвиток життя – його символізували квітки, та безперервність життя, яку передавало листя».

У романі постає і рідне Полісся авторки, своєрідні сільські стосунки. І звичайно, є й своя відьма, а де відьма, там неминуче пахне містиком, причаруванням. І вторгається, владно манячи до себе не лише Чеславу, інше життя, яке не вишити, не зупинити. Хіба що намагатися опиратися його жорстоким законам або ж прийняти його правила гри. «Дерево, що росте в мені» – це те, що неминуче мусить вирости. І що з того, що порятований мамою чоловік виявиться «не дорослим до любові»? Що з того, що сучасний багатий Матвій Доброжанський – один у Чесиній уяві, інший у реальності? Ріст дерева життя не зупинити. Ні на вишивці, ні в реальності. Читачам, а особливо читачкам, котрим насамперед адресований роман Жанни Куяви, доведеться і напереживатися, і замислитися. Але як застереження звучать ці рядки: «Дивно. Бо коли нам зле, ми не міркуємо, як це виправити. Ми зазираємо кудись наперед і думки перебираємо, як уберегтися від іще більших нещасть, що можуть із нами статися. Щось на кшталт: нащо виправляти теперішнє, ліпше про майбутнє подбати. Але чи воно,

те майбутнє, настане, якщо теперішнього не вберегти? Своїми ж думками ми заганяємо себе у безвихідь і відбираємо можливість діяти тут і тепер». А Чеслава перейде ще один життєвий місток і мовби попрямує по своїй колишній вишивці. «Селючка» і вже «дитя міста», яка боїться відчинити хвіртку біля материного двору і все ж наважується.

«Гордієві жінки» – роман напрочуд атмосферний, витончено-чуттєвий, певною мірою навіть споглядальний. Роман, що потребує неспішного читання й повного занурення. Роман про повернення у власне дитинство та батьківський дім, де чекають спогади – світлі і прикрі, забуті і незабутні, зрозумілі й утаємничені. Зрештою, роман про подорож, котра

дасть відповіді на найбільш сокровенні запитання або ж додасть іще більше запитань... Схоже, це найбільш зрілий, осмислений і «дорослий» твір письменниці. Тут немає гонитви за сюжетними перипетіями, натомість є непереборний потяг зрозуміти і прийняти себе, свою родину, свій справжній дім. Навіть найприскіпливіший читач не знайде тут нічого випадкового – червоні маки, загублені сережки, хлопець на ім'я Айдер... Виразно, до болю щемко й ностальгійно прописаний Крим, що виринає з минулого і влітається в сьогодні.

Відтак жили собі три сестри-відлюдниці Софія, Лія і Мія у невеличкому селищі Приградя, що розкинулося на березі неназваної ріки, неподалік неназваної столиці, у своєму власному світі, куди чужим – зась. А чужі не дуже туди й поривалися, у ту заколисану тишею глушину, сполохаєш яку – враз накриє рясним непроглядним дощем. І так щоразу. Відьмацьке місце... І була в тих сестер таємниця, що ховалася в червоній кімнаті їхнього старого помешкання, успадкованого від діда Гордія в радянському «триквартирнику». Після заміжжя старшої сестри Софії близнючки Лія та Мія zostалися зовсім самі у спорожнілому родинному гнізді. Та насправді будинок, розділений на три оселі, ніколи не буває порожнім, він повсякчас оживає сестриними привидами-споминами про тих, хто колись жив і помирав у цих стінах. І, звісно, тишею. «Іноді хочеться стати тишею. Щоб нікому не заважати. І щоб стати німою та глухою – то найвірогідніше. Тиша майже всіх і завжди влаштовує, вона імponує, магнетизує – чи та, що невідчутна, чи та, що вчасна, або за всяких умов бажана. Як ні, то її легко прогнати, зронивши бодай звук. «Якби жінка була тишею...» – потай розмірковує Лія, наймовчазніша з трьох сестер. Кожне її слово – як зізнання в любові. Спочатку несміливе, з численними знаками питань, трикрапками, багатозначними «мабуть», «якби», «поки» та «невідомо». Але любов струменить звідусіль, вона множитьсЯ й зростає – і зрештою отримує... імена, оживає на сторінках книги.

«Пазли нашого буття» – це друга збірка оповідань із нової книжкової серії «П'ять зірок» за редакцією Міли Іванцової. Іванцова запросила Жанну Куяву до створення колективного проекту, бо колись читала її статті, що виходили в газеті «Сім'я і дім», де та працювала десять років. Їй сподобалися історії реальних людей, де йшлося про силу духу, велику мудрість, непохитну віру. Саме «світлість» кожної з оповідок є найважливішою в цій книжковій серії.

Цикл своїх історій Куява назвала «Жінки з моїх романів», бо розповідає в них про реальних людей, які згодом стали героями її романів. Героїні газетних статей, які ніяк не забувалися, зажили життям книжкових персонажів, бо знали щось важливіше й ділилися цими знаннями з письменницею.

Роман «Говори, серце, не мовчи» (2019) не про село. Події відбуваються в Києві, переважно в офісі й трохи поза ним. За роки, що авторка живе в столиці,

мала змогу поспілкуватися ближче з деякими людьми із так званого «офісного планктону», а ще з тими, які беззастережно наслідують принцип роботи: «керівник – всьо, підлеглий – ніщо».

Їй траплялися чоловіки, а особливо дівчата, які сильно вразили: тим, як будують свої життя і стосунки з іншими, як домагаються бажаного й поведяться з оточенням, як «тримають марку» і мовчки, навіть без емоцій, страждають; як «голосно» вони вміють демонструвати вроду і владу, та не знаходять часу на «тихі» розмови з собою, рідними, друзями, колегами, коханими; як здатні принижувати, але й терплять або не відчують принижень щодо себе; як допомагають іншим, але не в силі попросити допомоги для себе.

Жанна Куява – за гідність щодо себе, за твердість і справжність, навіть, якщо вона не зручна або й кричуща. Вважати так – не істина в останній інстанції, адже це ще й завжди відповідальність: чесність, прямота і відвертість мало кому до вподоби. Людині до вподоби, коли їй кажуть те, що вона хоче чути. Але – не кожній же людині, правда?

Про сильні характери «маленьких» жінок і про гідні вчинки негідних чоловіків, про дружбу і зраду, слабкість і помсту, зневіру і віру, про втрати і знахідки, розпач і повагу, про підступність і образи, сліпі серця та щирі зізнання, про все це в романі «Говори, серце, не мовчи».

Авторка зізнається, що цей твір писався найважче, бо на той час мала маленького синочка. Для написання роману мусила вихоплювати час тихцем і крадькома, мов злодійка, ранніми ранками, коли малюк тихо-мирно досипав. Щойно дитина прокидалась, світ романних персонажів розтросувався й розсипався на друзки. Кожного світанку мусила збирати його до купи і склеювати, мов розбиту посудину. Це – важко. Бо коли пише, то ніби пірнає глибоко під воду, куди не долинають звуки ззовні, нічого не відволікає. Щойно маля починає лепетати, плакати чи просити їсти, мусить виринати з-під води й тоді стає чутним лише світ зовнішній.

Жанна вважає, що кожному жанрові відведено своє місце в літературі. Бо на всякий товар є свій покупець. Для письменниці буває або добрий роман, або ніякий. Добрі книжки читає із захватом і не менш захоплено про них розповідає. Про «ніякі» твори зазвичай не говорить нічого. Бо хтозна, чи не припадуть вони до смаку комусь іншому? Втім, про такі книжки забуває, не важливо, з «полиці» якого жанру їх дістає. Вважає, що це найгірше, що може статися з написаним...

Література для письменниці – це життя. Тобто все, що ретельно обдумує, щось нове переживає, пізнає й відкриває, перетворюється на художній текст. Тож дуже уважна до себе й до людей навколо. Їй справді цікаво збагнути, чому той чинить так, а той вважає отак, цей ставиться до цього інакше, ніж вона, а цей терпить ціле життя те, чого вона не стерпіла б і дня... Тому попереду у письменниці пребагато роботи – має вивчити якщо не «на відмінно», то бодай «на добре» кожен майбутній день, який належить прожити... і написати про нього.

Список літератури:

Куява Ж. Говори, серце, не мовчи : роман / Ж. Куява. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. – 272 с.

Куява Ж. Гордієві жінки : [три шляхи до щастя] : роман / Ж. Куява. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – 288 с.

Куява Ж. Дерево, що росте в мені : роман / Ж. Куява. – Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2014. – 224 с.

Куява Ж. Із медом полин : роман / Ж. Куява. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2013. – 272 с.

Куява Ж. Кожна моя перемога починається з меншої чи більшої поразки / Ж. Куява // Демократична Україна. – 2020. – 24 січ. – С. 11.

Куява Ж. «Літератори – у великому боргу перед історичною тематикою» / Ж. Куява // Літературна Україна. – 2014. – 12 черв. – С. 15.

Електронні ресурси:

Блажевська О. Жанна Куява: «Поетична, лірична – це в мене душа» / О. Блажевська [Електронний ресурс] // Буквоїд [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м. : б. в.], 2013. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/> (дата звернення: 7.04.2020). – Назва з екрана.

Бондар Л. Талановита волинянка Жанна Куява – про шлях від журналістики до письменництва / Л. Бондар [Електронний ресурс] // Волинські новини [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м. : б. в.], 2016. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/> (дата звернення: 7.04.2020). – Назва з екрана.

Гранецька В. Жанна Куява: «Уміння віддано любити – моя найбільша від Бога нагорода» / В. Гранецька [Електронний ресурс] // Вікторія Гранецька [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м. : б. в.], 2013. – Режим доступу: <http://granetska.net.ua/> (дата звернення: 7.04.2020). – Назва з екрана.

Кузьменко Ю. Жанна Куява: «Моє життя – це література» / Ю. Кузьменко [Електронний ресурс] // Українська літературна газета [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м. : б. в.], 2020. – Режим доступу: <https://litgazeta.com.ua/> (дата звернення: 7.04.2020). – Назва з екрана.

Куява Жанна Володимирівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м. : б. в.], 2019. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 7.04.2020). – Назва з екрана.

Серія «Сучасні українські письменники»

Письменництво не професія, а покликання
Інтелект-реліз
Випуск 30

Укладач **Наталія Іванівна Фенько**

Редактор	<i>Г. С. Волкова</i>
Комп'ютерна верстка	<i>О. М. Якубовський</i>
Відповідальна за випуск	<i>С. В. Сичова</i>

Підписано до друку 7.04.2020.16 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеса Гончара
36039, м. Полтава, вул. Гончара, 25а
<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net